

переселення під час війни призводить до незворотних психосоціальних наслідків, руйнує не лише соціальні зв'язки, а і формує психосоціальну дезадаптацію, сприяє формуванню стрес-асоційованих розладів, серед яких провідні місця посідають тривожні розлади, депресії, розлади адаптації та посттравматичний стресовий розлад. Військові конфлікти, які чинять реальну загрозу життю людини, наносять найбільший негативний вплив на ментальне здоров'я та соціальне благополуччя нашого суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Скрипніков А. М., Герасименко Л. О. Ментальне здоров'я населення Полтавської області : колективна монографія ; за ред. А. М. Скрипнікова. Полтава : ПП «Астрая», 2023. 190 с.

2. Ждан В., Дворник В., Аветіков Д., Беляєва О. Лекція: «академічний динозавр» чи «птаха Фенікс»? *Modern trends in foreign languages research and teaching: proceedings of the 2nd International scientific and practical online conference (Poltava, 18-19 May 2023)*. Poltava : Astraya, 2023. Р. 3–12.

3. Герасименко Л. О. Психосоціальна дезадаптація (сучасні концептуальні моделі). *Український вісник психоневрології*. 2018. № 1. С. 62–65.

4. Haque U., Naeem A., Wang S. [et al.] The human toll and humanitarian crisis of the Russia-Ukraine war: the first 162 days. *BMJ Global Health*. 2022. Vol. 7, ISSUE 9. – e009550.

5. Herasymenko L. O., Isakov R. I., Halchenko A. V., Kydon P. V. Clinical features of adjustment disorder in internally displaced women. *Wiadomosci Lekarskie*. 2020. T. LXXIII, № 6. P. 1154–1157.

АКТУАЛЬНІСТЬ ДІАГНОСТУВАННЯ ПТСР У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПЕРЕБУВАЮЧИХ В УМОВАХ БОЙОВИХ ДІЙ

Гладкий А. А.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Shanghai@meta.ua*

Війна в Україні стала одним із найсильніших психосоціальних стресових факторів, з якими коли-небудь стикалося наше суспільство. Її вплив на психічне та фізичне здоров'я всіх громадян України є безпрецедентним. Ця стаття має

на меті дослідити психологічні наслідки війни для різних груп населення, а також окреслити шляхи подолання цих наслідків.

Серед чисельних психологічних наслідків війни варто виокремити найрозповсюдженіші:

1. *Тривожно-депресивні розлади*: тривога та депресія є поширеними реакціями на стрес війни. Люди можуть відчувати постійне занепокоєння, страх, смуток, втрату інтересу до діяльності, яка раніше приносила радість, зміни в апетиті та сні.

2. *Загострення існуючих психічних розладів*: у людей, які вже мали психічні розлади, війна може призвести до їх загострення. Це може потребувати додаткового лікування та підтримки.

3. *Психосоматичні розлади*: стрес війни може також проявлятися у вигляді фізичних симптомів, таких як головний біль, біль у шлунку, порушення сну, втома, м'язова напруга.

4. *Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР)*: може розвинутися у людей, які стали свідками або були учасниками травмуючих подій, пов'язаних з війною. Це може призвести до флешбеків, кошмарів, емоційної відчуженості, гіперзбудження та інших симптомів.

ПТСР – як специфічний психіатричний розлад, спричинений безпосереднім або непрямим впливом надзвичайно стресової події [1].

Серед найбільш уразливих груп населення, які переживають психологічні наслідки війни, в першу чергу маємо пам'ятати про військовослужбовців, які беруть участь у бойових діях, перебувають у групі найвищого ризику розвитку ПТСР та інших психічних розладів, відтак вони потребують пошуку нових заходів подолання.

Травматичний досвід, зумовлений бойовими діями, є предметом активних досліджень у вітчизняній психології. Останнім часом все більшого значення набуває когнітивно-поведінковий напрям, який досліджує механізми виникнення травми, роль бойового досвіду та інших факторів у цьому процесі.

Дослідженню цієї проблематики присвятили свої праці такі вітчизняні науковці, як Д.Зубовський, О.Кокун, В.Крайнюк, В.Осьодло, О.Хміляр та інші [2-5]. Їхні роботи дають змогу повному поглянути на природу травми та фактори, які впливають на її розвиток.

Науковці виявили, що на виникнення та перебіг травматичних реакцій впливає комплекс факторів, які можна умовно поділити на дві групи: внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх факторів в першу чергу відносять:

1. Особистісний досвід: наявність попереднього травматичного досвіду зумовлює схильність до травматизації в бойових умовах.

2. Особливості фізичного здоров'я: хронічні захворювання, фізичні травми можуть негативно впливати на стійкість до стресу та збільшувати ризик розвитку травми.

3. Особистісні особливості: певні особистісні характеристики, такі як емоційна стійкість, локус контролю, тип нервової системи, також можуть впливати на сприйняття травмуючих подій.

4. Рівень психологічної стійкості до травми: люди з низьким рівнем психологічної стійкості більш вразливі до травматизації.

До зовнішніх факторів відноситься: наявність алкогольної або наркотичної залежності: зловживання психоактивними речовинами може посилювати негативні наслідки травматичного досвіду.

В ході нашого дослідження ми прагнули виявити вплив інтенсивності бойового досвіду на виникнення симптомів ПТСР у військовослужбовців та виявити найефективніші шляхи його реабілітації та подолання

Для досягнення мети дослідження використано комплекс діагностичних методик: «Шкала оцінки інтенсивності бойового досвіду», «Шкала оцінки впливу травматичної події».

Шкала оцінки інтенсивності бойового досвіду, дозволяє оцінити рівень інтенсивності бойового досвіду респондентів, враховуючи такі фактори, як тривалість участі у бойових діях, кількість бойових зіткнень, особисті втрати та інші травмуючі події.

Шкала оцінки впливу травматичної події використовується для оцінки того, як травматичні події, пережиті під час бойових дій, вплинули на психоемоційний стан респондентів.

Дослідження здійснюється серед особового складу однієї військової частини. Респондентами виступили 34 військовослужбовці, які виконують свій військовий обов'язок у зоні бойових дій. Вік респондентів досліджуваних становив від 27 до 57 років. Кожен з респондентів має бойовий досвід.

Вибір методів дослідження обумовлювався наступними факторами:

- *актуальність теми дослідження:* вивчення впливу бойового досвіду на психоемоційний стан комбатантів є важливою проблемою, яка потребує глибокого вивчення;

- *надійність та валідність методів*: використані методики мають високу надійність та валідність, що дозволяє отримати достовірні результати дослідження;

- *доступність респондентів*: проведення дослідження на базі військової частини дало можливість отримати доступ до цільової аудиторії – комбатантів, які мають бойовий досвід.

Очікується, що результати дослідження допоможуть краще зрозуміти психологічні особливості комбатантів, які пережили бойовий досвід, та розробити ефективні методи психологічної допомоги цій категорії людей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чабан О., Хаустова О., Омелянович В. Психічні розлади воєнного часу. Київ : «Видавничий дім Медкнига», 2023. 232 с.

2. Крайнюк В.М. Психологія стресостійкості особистості : монографія. К. : Ніка-Центр, 2007. 432 с.

3. Осьодло В. І., Зубовський Д. С. Посттравматичне зростання особистості учасників бойових дій: сучасний стан та перспективи. *Український психологічний журнал* : зб. наук. пр. 2017. No 1 (3). С. 63–79.

4. Кокун О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Особливості ступеню вияву у військовослужбовців діагностичних індикаторів ПТСР, зумовленого впливом екстремальних чинників бойової діяльності. *Проблеми екстремальної та кризової психології* : зб. наук. пр. 2016. Вип. 20. С. 84–93

5. Хміляр О. Ф., Зубовський Д. С. Посттравматичний стресовий розлад: особливості діагностики та проявів у учасників антитерористичної операції. *Технології розвитку інтелекту*. 2016. Т. 2. Вип. 3.

РОБОТА ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА З КРИЗОВИМИ СТАНАМИ ОСОБИСТОСТІ ВНАСЛІДОК ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Гончарова Н. О., Яновська Т. А.

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

goncharova.poltava@gmail.com; yanovska71@gmail.com

Наша країна, як і більшість країн світу, переживає негативні соціальні процеси, які супроводжуються значними кризовими змінами у суспільстві. Одним із таких явищ є насильство.